
KRÓNKA

NÉMI CSALÓDÁST OKOZOTT A FEST. Az idén is nagy érdeklődéssel várt belgrádi nemzetközi filmfesztivál, a FEST '78 némi csalódást okozott. Nem a filmek számát illetően, mert több mint 100 filmmel szerepelt a 35 részt vevő ország, az érdeklődéssel sem volt probléma, hiszen az 1500 nézőt befogadó Szakszervezeti Otthon nagytermének minden egyes bemutatójára 10 000 jegyigénylés érkezett, hanem elsősorban azzal keltett csalódást, hogy több jó filmet a szervezők nem tudtak megszerezni, a bemutatottak művészi színvonala viszont a vártnál alacsonyabb volt. Noha a FEST a világ legjobb filmjeinek fesztiválja, a szervezők nem tudták kiügyeskedni, hogy a közönség láthassa pl. Andrzej Wajda *A márványember*, George Lucas *Csillagháború*, vagy Sidney Lumet *Network Hálózat* című filmjét. Ládi István összefoglalójában a frisséget hiányolta a fesztivál filmjeiből, s mint írja, a filmek nagy része szellemi tunyaságban szenved, olyannyira, hogy a néző a közönséges szemléző helyzetébe kerül. Véleménye szerint a közepszerűség jellemezte a rendezvényt. A *Magyar Szó* kritikusa a továbbiakban a következőket írja: „Kezdetben a FEST mottója a Bátor új világ volt. Idővel ez a jelző lekopott, mert nyilvánvalóvá vált, hogy a filmek nem is olyan bátrak, és semmi újat sem nyújtanak. A régi mottót ekkor új váltotta föl: a világ legjobb filmjei. Az idén ez a jelző is semmitmondóvá lett, mert a legjobbak sem bizonyultak eléggé jóknak.”

Mindezért legkevésbé okolható a FEST, hisz nem nyújthat más képet a világ filmművészetéről, mint amilyen valójában. Igaz, nem sikerült minden filmet megkapnia, de arról sem feledkezhetünk meg, hogy a legtöbb alkotás nemzeti vagy nemzetközi díjjal és jó kritikával érkezett Belgrádba. Ha ezek a filmek sem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket, akkor milyenek lehetnek azok, amelyekre nem figyeltek fel sem a külföldi zsűrik, sem a kritikusok? Ezért nem valószínű, hogy egy más összetételű műsor kedvezőbb képet nyújtott volna a világ filmművészetéről. A válság jelei minden bizonnyal akkor is megnyilvánultak volna.”

A kritikus összefoglalójában azt bizonygatja, hogy nem voltak alaptalanok a tavalyi filmfesztiválok szkeptikus értékelései, s kifejti nézetét. miszerint elmúltak azok az idők, amikor egy-egy ország filmművészetéről, stílusáról, irányáról lehetett beszélni. Ma már csak egyes rendezők filmjeinek sikereiről lehet szó. Ládi István szerint — s ebben megegyezik a kritikusok többsége — az idei FEST átlagot meghaladó filmjei a Daviani testvérek *Padre Padrone*, Claude Goretta *Csipkeverőnő*, Vera Chytilova *Játék az almával*, Robert Altman *Három nő*, Fábri Zoltán *Ötödik pecsét*, Luis Buñuel *A vágnak ez a sötét tárgya*, Ingmar Bergman *Kigyótojás* és Wim Wenders *Amerikai barát* című filmje volt.

NYOLC ELŐADÁS A STERIJA JÁTÉKOKON. Vladimir Stamenko-

vié művészeti igazgató javaslatára az országos színházi fesztivál, a Sterija Játékok véglegesítette idei műsorát. Az áprilisi újvidéki versenyre nyolc előadást hívtak meg, hármat Szerbiából, kettőt Szlovéniából, egyet-egyet pedig Horvátországból, Bosznia-Hercegovinából és Macedóniából. A vajdaságiaknak ezúttal nem volt versenyképes előadásuk, de mintha a kishirtőség is megszállta volna színházainkat. Példa erre az újvidéki Szerb Nemzeti Színház, amely nem is jelentett előadást, vagy a szabadkai magyar társulat, amely csak a már eleve bukásra ítélt Krleža-drámával, a *Galiciával* pályázott, míg esélyesebb előadása — Kopeckzy László *Don Juan utolsó kalandja* — jelölését visszavonta. Az idei Játékok előadásai: Miroslav Krleža: *Golgota* (Horvát Nemzeti Színház, Zágráb, rendező: Mladen Škiljan), Milica Novković: *Kőpárna*, (Atelje 212, Belgrád, rendező: Milenko Maričić), Petre Andrevszki: *Az ének ideje* (Bitolai Népszínház, rendező: Szlobodan Unkovszki), Duško Andjić: *Omer Paša Latas* (Szarajevói Népszínház, az Ivo Andrić regénye nyomán készült dramatizációt maga Andjić rendezte), Vojislav Jovanović: *Fiaink* (Joakim Vujić Színház, Kragujevac, rendező: Miroslav Belović), Andrej Hieng: *Nászéjszaka* (Szlovén Városi Színház, Ljubljana, rendező: Zvone Šebbauer), Rudi Seligo: *Gornja Davca boszorkánya* (Szlovén Népszínház, Celje, rendező: Dušan Jovanović) és Branislav Nušić: *Nyílt tenger* (Belgrádi Drámai Színház, rendező: Dejan Mijač).

A VAJDASÁGI ÍRÓEGYESÜLET KÖZGYŰLÉSE. A Vajdasági Íróegyesület február végi közgyűlésén többek között azt elemezte, hogyan sikerül e szervezet önzagartási alapon történő átszervezése, milyen feladatokat hajtott végre a két pártkong-

resszus közötti időszakban, milyen eredményeket ért el tagsága az írói alkotómunkában s milyen társadalmi téren. Radovan Ždrale vitaindítójában beszélt ezekről a kérdésekről, megállapítva, hogy a Vajdasági Íróegyesület ismét komoly társadalmi tényezővé lett azáltal, hogy vállalt társadalmi feladatainak eleget tett. Az új, önzagartási alapon történő munka kedvező légkört teremtett az egyesületben. A tagság, különösen most, a pártkongresszus előtti időszakban volt aktív, minek eredményeképp születőben van több társadalmi megegyezés, amely az eddigieknél jobb feltételeket teremt az írói alkotómunkához, azzal, hogy az íróknak nagyobb önzagartási jogokat biztosít minden olyan társult munka alapszervezetében, ahol munkájukat társítják, tehát kezdve a színházaktól, a rádió-televízió és filmstúdiókon keresztül egészen a kiadóházakig. A beleszólás joga a tervekészítésektől egészen a jövedelmi viszonyok kialakításáig terjed. Ismételten elhangzott a megállapítás, hogy a több nyelvű vajdasági irodalom még mindig nem eléggé ismert az országban, a kölcsönös fordítás rendszeresítése még nem történt meg. E téren a Szocialista Szövetségre is feladatok várnak. Az értekezleten szó volt az iskolai tantervek irodalomtanításra vonatkozó részének összehangolásáról is. A tisztújító értekezlet még két évre meghosszabbította eddigi elnökének és titkárának, Miroslav Antićnak, illetve Gion Nándornak a mandátumát.

TERJESZTÉS ÉS TERVEZÉS. A jugoszláviai magyar könyv terjesztésének kérdése és az ideai kiadói terv képezte a Forum Könyvkiadóval együttműködő írók és művészek társulásának, az Alkotók Gyűlésének főbb tárgyisorozatát. A jugoszláviai magyar könyvnek az olvasóhoz vezető útja eléggé rögzös, mutatott rá Végel László

író s a terjesztők nevében beszélő Dan-cső Jenő, a terjesztői részleg igazgatója. Ezt a tényet támasztotta alá maga a vita is. A terjesztés ugyan sokféle-képpen történik, de a boltok nem fordítanak kellő gondot a választékra, csak új könyvekkel újítják a bolti állományt, s így történhet meg például, hogy a keresett könyvek is a kiadó raktárállományát gyarapítják, ahelyett, hogy a vásárlót várják a boltban. Erről tanúskodott a kiadó raktárkészle-téről szóló kimutatás, amely egészen megdöbbentő adatokkal szolgált. Csak egyet említünk. A hét-nyolc évvel ez-előtti regénypályázat könyveit már rég eladottnak véltük, hiszen kapni be-lőlük már évek óta nem lehetett, holott még a díjnyertesek is százzám-ra állnak a raktárban. A példa azt bizonyítja, hogy az eddiginél sokkal szorosabb együttműködésre van szük-ség a szerző, a kiadó és a terjesztő között. A helyesebb jövedelmi viszonyok kialakítását, a közös kockázat-vállalást és a kiadás társadalmisítását irányozza elő egyébként az írói alkotómunkáról készülő öngazgatási meg-egyezséstervezet is. Várható, hogy az Alkotók Gyűlésén indított vita a fenti megállapításokkal nem ér véget és si-kerül is mindenki számára jó, de az eddigieknél minden bizonnyal jobb megoldást találni.

Az Alkotók Gyűlése tájékozódott a kiadó idei terveiről is. Itt most csak a megjelenését biztosra vehető könyvek jegyzékét közöljük, amelyet a majd száz kéziratból a kiadó megjelenés-re terjesztett elő. A marxista irodalom sorozatban tervezi a kiadó Tito elnök összegyűjtött műveinek magyar nyel-ven való megjelenését, összesen tíz kötetben, kilenc kötet pedig a júniusi pártkongresszus dokumentumait tartal-mazná. Emellett Rehák László a nem-zetiségekről írt tanulmányait és Lu-kács Gyula emlékezéseit jelentetné meg a kiadó *A sárgaházról a csendes Do-*

nig címmel. Lukács Gyula háborús naplójegyzeteinek újra kiadásáról van szó, a mű ugyanis 1949-ben jelent meg először. A jugoszláviai magyar iroda-lom sorozatban három jubiláló író, a nyolcvanéves Lőrinc Péter, a hatvan-éves Zákány Antal és az ötvenedik születésnapját ünneplő Fehér Ferenc jelentkezik kötettel. Lőrinc Péter emlé-kezéseit adja közre *Ember az ember-telenségben* címmel, Zákány és Fehér Ferenc válogatott verseit. Négy tanul-mánykötet megjelenése várható az év folyamán: Dávid András *Magyar nép-bűnösök a délszláv epikában*, Kossa Já-nos *A mi nyelvünk*, Jung Károly *Gombosi népszokások* és Penavin Olga *Szlavóniai (korógyi) szótárának* harmadik kötete. A Symposium sorozat következő könyve Ladik Katalin *Mese az egyszerű varrógépéről* verseskötete lesz, az elsőkötetesek ún. Gemma so-rozata újabb négy könyvvel gyarap-szik, Vass Éva és Fenyvesi Ottó ver-sei mellett Hódi Sándor tanulmányai és Benedek Mária novellái kaptak he-lyet a teremben. Fordításban Dušan Matić versei, Danilo Kiš *Borisz Davidovics síremléke* c. elbeszéléskötete, Jo-van Popović publicisztikai írásai je-lennek meg és Fehér Ferenc váloga-tott műfordításai. Az ifjúságnak és gyermekeknek szánt könyvek jegyzé-kében Gion Nándor, Domonkos István és Brasnyó István regénye, Molnár Mária versei és egy gyermekvers-anto-lógia szerepel, valamint Székely Tibor *A pápuák földjén* című útirajza. Ezt a tervet a kiadó Szerkesztő Tanácsa is elfogadta.

EMLEKEZÉS ISIDORA SEKULIĆ-RA. Isidor Sekulića, a bánati Mošo-rinban 100 éve született, kora legki-emelkedőbb szerb íróijére emlékez-tek az újvidéki Matica srpskában, a ház alapításának napján megtartott tu-dományos tanácskozáson. Az útirajz-író, elbeszélő és tanulmányíró mun-

kasságát Jovan Hristić méltatta. Ezen az ünnepséggel egybekötött tanácskozáson adták át az 1977. évi Zmaj-díjat a legjobb szerbhorvát nyelvű verseskötért. A Matica hagyományos díját Drago Ivanišević zágrábi költő nyerte *Szerelem (Ljubav)* című kötetével. A díjat Mladen Leskovac akadémikus, a Matica elnöke adta át.

ISMERETLEN CRNJANSKI-KÉZIRATOK. Néhány hónappal Miloš Crnjanski halála után versengés indult a kiadók között az író hagyatékában maradt kéziratok megjelenetésére. Az író régebbi nyilatkozataiból következtettek arra, hogy több közöletlen regénye is van. A hagyatékfeltárás első eredményei némi csalódást okoztak, mert a tudni vélt három regényből, eddig legalábbis, mindössze egy regény és egy regénytörödrék került elő. A megtalált regény címe *Shoemakers* (Cipészek). A filológusok tudni vélik, hogy ezt a regényt Crnjanski még Londonban írta, de, bár több külföldi kiadó is kérte tőle, még részleteket sem közölt belőle. A Cipészeket a belgrádi Nolit jelenteti majd meg Crnjanski összes műveinek kiadása keretében. Mintegy 90 gépelt oldalt találunk España (Spanyolország) munkacímű regényéből is. A regény nagyobb részét állítólag maga Crnjanski semmisítette meg. Targyát a spanyol történelemből vette: mint egy alkalommal nyilatkozta, mindig nagy érdeklődést tanúsított a spanyolok háborúi, felkelései és forradalmi iránt. Az író több ízben nyilatkozott egy Michelangelóról írt regényéről is. Ennek a műnek csak vázolata került eddig elő.

ELHUNYT TÓTH ANTAL GORDONKAMŰVÉSZ. Február 13-án, nyolcvanöt éves korában Újvidéken elhunyt Tóth Antal, a vajdasági zenei élet ismert egyénisége. Sokoldalú tevékenységét elsősorban gordonkaművész-

ként fejtette ki, de számottevő sikerrel vezényelt zenekarokat és kórusokat, foglalkozott a zenepedagógia néhány területével, és részt vett a szervező, irányító munkában.

A muzsika iránti mélyesges elkötelezettségére vallott többek között az a csodálatraméltó kitartás, mellyel még élete alkonyán is rendszeresen látogatta az újvidéki hangversenytermeket, üdvözölte a művészeket, megvitatta a számára fontosnak tűnő problémákat. Ilyennek őriztük meg emlékezetünkben az ősz hajú, csokornyakkendős művészprofesszor alakját, akinek elbeszéléseiben az idő múlásával mind színesebbé váltak az újfjúkori élményeket felőlelő orosz hadifogság évei, melyek egyzersmind Tóth Antal számára a hivatásos zenei pályaválasztás fordulópontját is jelentették. Az apatini származású (1893. január 25-én született), Baján tanítóképzőt végzett fiatalember a távolban zenei ismereteit, rátermettségét kamatoztatva belkerül a tomszki Operettszínház zenekarába. Honfitársától, Nikola Zupanovictól gondolkázni tanul, majd amikor a szovjet hatóságok operaházat létesítenek a városban, az együttes szólcsellistája lesz. Életútjának következő fontosabb állomása az eszéki, majd 1924-ben — Stevan Hristić ismert jugoszláv zeneszerző igazgatósága idején — a belgrádi Operaház. Belgrádban megszerezti zenepedagógusi oklevelet, amely elméleti tantárgyak oktatására is felhatalmazza, Jure Kalčićnál pedig hat évig folytatja gordonkatanulmányait.

A második világháború eseményei ismét Vajdaságba sodorják. Az Újvidéki Konzervatóriumban csellót, a Szerb Gimnáziumban éneket tanít és kórust vezet. A felszabadulás után az „Isidor Bajić” zeneiskolában dolgozik, egy ideig az iskola igazgatói teendőit is végzi, gordonkát és szólfézt tanít, közben az újvidéki Opera és a Filharmónia zenekarában szólcsellista. Emel-